

Prețulu

pentru Sibiu pe 1 anu întregu
7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dău
la casa cu 1 fl. mai multu pe
anu; — trimisu cu postu în
lăintrulu monarhiei pe 1 anu
întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. —
In străinatate pe 1 anu 10 fl. sêu
22 franci, pe 6 luni 5 fl. sêu 11
franci. — Numeri singuratici se
dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Anulu V.

Ori-ce inserate,
se platescu pe serie sên linia, cu
litere merunte garmondu, la prim'a
publicare câte 7 cr., la a doua si
a treia câte 6 cr. v. a. si preste
aceea 30 cr. de timbru la tesau-
rulu publicu.
Prenumeratiunile se potu face
in modulu celu mai usioru prin
asemnatiunile postei statului, a-
dressate de a dreptulu la Redacti-
unea Diariului
„Observatoriulu“ in Sibiu.

Nr. 21.

— Sibiu, Sambata 13 25 Martiu. —

1882.

Representatiunea

capitolului metropolitanu greco-catho-
licu din Blasiu adressata câtra diet'a
ungurêsca, contra proiectului de lege a
reformei gimnasiiloru și a scôleloru
reale.

(Urmare si fine.)

„Dara mai apasătoare că tôte acestea si unicu
in felulu seu este aceea, că in sensulu acestui
proiectu de lege guvernulu instructiunei voiesce a
exercită influentia si in sfer'a invetiaturei religiunei
si a moralei ce sunt a se propune in scôlele medie
ale corporatiuniloru confessionale; in cestiunea pro-
punerei religiunei si a moralei voiesce guvernulu
statului a se amestecă într'unu statu, alu carui prin-
cipiu recunoscutu este: neconfessionalitatea! O cu-
riôsă concepiune!

„Afara de acêsta se pare, că voiesce a dificultă
si disciplin'a usuata in institutelu de invetiamentu
ale confessiuniloru, că si candu conducătorii acelu
institute, care inse in cele mai multe casuri sunt
si capii loru bisericesci, nu aru fi in stare sêu nu
aru fi dispuși a isi implini cu mâna sigura acêsta
datorintia, care este un'a din cele mai pretiöse a
missiunei lor; din acêsta cauza se si decide, că
vindecarea radicala a „neajunsuriloru morale“ obve-
nitore, precum se esprima proiectulu de lege, se
se delaturedie pe calea cercetarei facute de câtra
organele de instructiune ale statului, respective de
câtra organe ce sunt a se esmite din partea mi-
nistriului de instructiune.

„Daca proiectulu de lege ar fi luat in drêpta
considerare experientiele de tóta diu'a cu privire
la cele ce se intempla in institutelu de invetiamentu
neconfessionale, relativu la cele atinse, si daca elu
ar fi trasu o paralela sau ar fi facutu o mica com-
paratiune intre acele rezultate ce se obtînu din
partea instituteloru de invetiamentu confessionale
si neconfessionale, apoi in acestu casu dispositiunile
sale respective le ar fi facutu aprôpe altcum sau
chiaru inversu, de câtu cum le aflamu, luate acelea
in sfer'a sa.

„Trebuie se recunoscemu, că din parte-ne pentru
astfelu de presupuneri, precum sunt acelea ce le

arata proiectulu de lege in cestiune, pôte chiaru
fara voi'a sa, nu aflamu nici unu felu de motive
si asia prin acêsta se creadia numai unu pretecsu
pentru de a potea realisă stirbirea drepturiloru
esistente, firesci, legale si istorice ale confessiuniloru
referitore la institutelu lor de invetiamentu si
marginirea in exercitarea lor.

Cealalta idea principala cuprinsa in proiectulu
de lege presentu, este indreptata într'acolo, că cu
timpulu si pe nesimtite si scôlele medie ale na-
tionalitatiloru locuitore in acêsta tiêra se primêsca
limb'a statului că limba de propunere si că apoi
in modulu acesta se se metamorfosedie si acelea
in institute de invetiamentu cu limb'a de statu
si se incetedi a mai fi cu alta limba, sau insti-
tute de invetiamentu ale diferiteloru nationalitati.

„Directiunea acestei idei principale revarsa lu-
mina asupra toturoru dispositiuniloru cuprinse in
proiectulu de lege, care tractedi in aceeasi mesura
despre invetiarea limbei statului, normedia mesur'a
cunoscintieloru si tîenerea rigurôsoloru esamene ce
sunt a se depune din acelea, precum si compunerea
comissuniloru ce au se asiste la rigurôselle de ca-
lificatiune ale preparandiloru si functionarea acestor'a,
ce de ordinaru este a se face in limb'a statului.
Dela observarea acestoru dispositiuni ulterioare pôte
eliberă numai o esceptionala favorisare, care in
considerarea starei de lucruri esistente, nu pôte
trece preste 5 ani si se pôte acordă numai pe
calea gratiei.

„Ce intielesu pôte avea o astfelu de disposi-
tiune, in urm'a careia candidatii de professura, cari
se prepara pentru scôle in care limb'a de pro-
punere nu este aceea a statului, sunt tînuti a de-
pune rigurosulu esamenu de profesura exclusivu
numai in limb'a statului, chiaru si in acelu casu,
candu ei si-au terminatu cursulu de preparandie
alu propriei loru nationalitati si confessiuni? Sensulu
acestei dispositiuni se pôte cuprinde cu atātu mai
puçinu si cu atātu mai greu a se intielege motivulu
seu rationalu, cu câtu acestea stau intre sine in
raportu logicu inferioru; dupa a nôstra modesta
parere sensulu acestei dispositiuni si aceluor amini-
tite mai susu ilu pôte explică singuru numai men-
tionat'a idea principala.

„Acêsta inse este necompatibile relativu la
Transilvani'a cu articolulu de lege 55 alu dietei
transilvane adusu si sanctionatu in 1790/1, care
intre altele cuprinde si acestea: „Benigne annuente
Sua Majestate, communi statuum voto statutum est:
ut liberum sit singularum quatuor religionum Ecclesiis
ubicumque sacras aedes, turres atque scholas
absque ullo impedimento extrui facere, prout vigore
praesentis articuli singularum religionum status asse-
curantur, quod in moderno . . . actu possessorum,
ac in futurum . . . extruendorum templorum, col-
legiorum et gymnasiorum usu nunquam turbabuntur“.

„Daca vomu cumpani deci acêsta cestiune pe
balanti'a dreptatiei, apoi vomu află nu numai că
proiectulu de lege supusu desbaterei se afla in
conflictu cu articolulu de lege 44 din anulu 1868
referitoriu la egal'a indreptatire si in specialu se
pune in contradicere cu paragrafi 14, 17 si 26
ai aceleiasi legi, dara afara de acêsta ne potemu
convinge pe calea experientieloru diurne inca si
despre alte doue lucruri. Si adeva, in prim'a linia
despre aparitiunea, că ide'a nationalitatiei si con-
victiunea, ce resulta din concepiunea aceleia conscia
de sine, este astadi in Europ'a întrêga unulu din
motorii cei mai puternici spirituali, cari misca
animile, agita si preocupa in modu vivace spiritele
si apoi că, impiedecarea că acêsta idea si convic-
tiunile ce emana dela ea se se manifestedi pe terenulu
culturei nationale sau chiaru si cea mai mica apa-
rintia a marginirei ei, ar fi in contra clareloru
dispositiuni ale §. 17 alu articolului de lege pentru
nationalitati, care intre altele se esprima asia: „fiindu
si scopulu celu mai inaltu alu statului . . . de a
ingrijă pentru aceea, că cetatienii conlocutori ai
statului, fia ei de ori-ce nationalitate . . . se se
pôta cultivă in limb'a loru materna pâna la acelu
gradu, unde incepe cultur'a academica mai inalta“.
Preste acêsta pe terenulu culturei nationale ori-ce
reactiune este de natura se amarasca sufletele, ba
chiaru a le atitiă, supresiunea faptica inse, acolo
unde se intempla, de ordinaru provôca si inparechieri
in gradu nu tocmai neinsemnatu.

„Tôte acestea inse, precum se scie, se intempla
din cauza, pentru-că fia-care isi stimedia natio-
nalitatea sa si celu ce'si iubesc natiunea sa o

Foisiór'a „Observatoriului“.

Crescerea igienica a copiiloru.

Instructiuni poporale pentru mame.

de

Dr. J. Felix

Membru alu Academiei romane si alu Consiliului superioru
medicalu.

Unu numeru mare de copii móre puçinu timpu
dupa nascere, multi incetedi din viêtia curendu dupa
intiercare, si abia jumetate din toti copii nascuti impli-
nescu la noi etatea de 5 ani.

Causele acestoru morti timpurii este nesciint'a,
câ-ci numai puçine mame possu cunoscintiele necesare
asupra creșterii prunciloru.

Copii sunt viitoriulu patriei, mórtea lor pre-
matura este o nenorocire pentru tiêra întrêga, fia-care
romanu are dar datori'a a contribui la micșiorarea mor-
taliitatii prunciloru, medicii si igienistii prin respandirea
cunoscintieloru igienice, parintii de copii prin primirea
consiliiloru ce li se dau in acêsta privintia de câtra
barbatii cu sciintia si cu esperintia.

Este inse datori'a sacra a mamelor se invetie a
pastră sanatatea copiiloru, a-i feri de bôle si de mórtea
prematura.

Acestu tractatu, compusu pentru mamele consciin-
tiöse, care isi iubescu copiii, contine regulelu de cape-
tenia asupra creșterii copiiloru; elu este scrisu nu numai
pentru femeile invetiate, ci pentru tôte mamele romane
fara deosebire, mai alesu inse pentru cele fara cunos-
scintia de carte, cari voru gasi lesne unu preotu, unu
invetiatoriu, sau o alta persôna care se le o citêsca.

Se mërğa dar acestu tractatu in tôte unghiurile
tierei, in cas'a celui avutu si in colib'a celui seracu, si

toti romanii cari ilu voru citi si explică celoru fara cu-
noscintie, voru bine-merită pentru patria, voru face o
fapta placuta lui Dumnedieu.

I. Regule de observatu inaintea nascerei copilului.

In timpulu sarcinei femeiea se se nutrêsca bine
fara a incarcă stomaculu si fara a schimbă multu modulu
ei obicinuitu alu alimentatiunei. Mancarea de carne,
desi folositoare, nu este neaperatu trebuintiosa. In dile
de dulce se manance lapuri (lapte dulce, acru, batutu
sau covasitu) si ôue; in dilele de postu ea pôte mancă
mazere batuta, linte si fasole strecurata prin sita, cu
puçinu ulei, cari sunt totu atātu de hranitoare câtu
carnea. Beutur'a cea mai buna este ap'a, femeile de-
prinse cu vinu, potu bea la mеса puçinu vinu.

Nu este de neaperata necesitate a se satisface
tôte poftele femeiloru insarcinate, ci prunculu nu va su-
feri, ele nu voru lepadă, daca nu li se pôte dá totudea-
una ceea ce le cere anim'a.

Vestmintele se nu stringa nici sinulu, nici pan-
tecile.

Femeiea insarcinata se se ferêsca de lucrari prea
grele, de ridicarea poveriloru mari, de sarituri, se nu se
abtie inse de munc'a moderata si de preumblare in
aeru liberu.

Bai'a in apa caldica sau in apa rece si spalatu-
rile corpului întregu cu apa rece sunt permise femeiloru
deprinse cu asemenea bai sau spalaturi.

Pe la lun'a a siéptea a sarcinei femeiea se se pre-
gatêsca pentru alaptarea copilului, se spele in tôte di-
lele sfîrcurile titieloru cu apa din casa, cu vinu negru
sêu cu rhum (romu). Daca sfîrcurile sunt prea turtite
sau daca nu sunt destulu esște afara, se se traga cu
degetele incetinelu afara de mai multe ori pe di.

Medicamente deosebite pentru producerea de lapte
nu exista.

Inainte de finele sarcinii femeiea se fia indiestrata
cu o albia mica pentru scaldarea copilului, cu pandie-
turile necesare pentru copilulu nou-nascutu, se prega-

têsca daca e cu dare de mâna, celu puçinu 30 pândie
(cârpe) de inu si 10 de flanela; daca este seraca va fi ne-
voita a se multiamă cu unu numeru mai micu si va poté
inlocui pândiele de inu prin america. Câte-va flanele
sunt inse neaperatu trebuinciose, asemenea cârpulitiei
mici curate pentru a inveli cordonulu buricului. Nu-
merulu celoru-lalte albituri (rufe) si asternuturi depinde
de mijlocele de cari dispune mam'a; cu câtu va potea
tînă copilulu mai curatu, cu atātu i va asigură mai
bine sanatatea. Asemenea se ingrijêsca de o musiamă
mare sêu de pândia guttaperch'a, care se va asterne
pe patulu leudiei dedesubtulu cersiîfului.

Camer'a in care femeiea va nasce se fia curata,
dupa potintia luminosa si lesne de aeritu si de incalditu.
Familiile serace, cari nu possu de câtu o singura ca-
mera, se scôta dintr'ens'a tôte necuratiunile mai cu
deosebire dedesuptulu patului se se departedi totu
ce ar potea strică aerulu ori produce o odóre (unu mi-
rosu) ôre-care.

II. Leudi'a.

Leudi'a duredia dela 9 dile pâna la 2 septemani.
In totu timpulu câtu tîne pierderea de sange sau de
spalacituri de sange, femeiea leudia trebuie se remaie
culcata, nu se pôte sculă singura ci se fia radicata de
alta persôna la premenirea patului. In cele d'ântai
doue dile dupa facere se remaie culcata pe spate, dela
a treia di se pôte întorce într'o parte. In nici unu
casu se nu se scôle din patu inainte de 9 dile dupa
facere implinite.

Corpulu precum si asternutul si albiturile (rufele)
femeiei leudie se se tina câtu se pôte de curate, cârpele
si alte pensaturi mănijite de scurgerile femeiei leudie
se se departedi din patu si din camera. Premenirea
albiturilor (rufelor) nu este oprita, se se padiêsca
numai precautiunea că leudia se nu faca misicari rapedi,
si se nu se ridice in patu.

Camer'a in care se afla leudia si copilulu nou-
nascutu se se aerêsca si in timpulu iernei in tôte dilele
de 2 sau de 3 ori, deschidindu-se ferêstr'a, dupa ce

pretiuesce că pe unu scumpu clenodiu; acésta impregiurare inse la noi Romanii castiga o pondrositate si mai mare, pentru-că limb'a nationalitatiei, cu alte cuvinte disu, limb'a poporului e totuodata si limb'a bisericeii, din care cauza fia-carele este convinsu, că incetarea aceleia ar aduce cu sine si peirea bisericeii noastre.

„La Romani deci limb'a nationala este considerata si in interesulu bisericeii că unu scumpu tesauru si că conditiune de viétia, va recunósce fiacare si necesitatea, că nu numai studiele bisericesci, dara si instructiunea calificareii premergătorie — ceea ce se face in scólele medie — se fia propuse in limb'a nationalitatiei. Este deci evidentu, că in timpu ce la alte popóra si natiuni limb'a nationala are valóre in interesulu poporului si alu natiunii că atare, la noi ea are valóre in interesulu bisericeii.

„Deci daca popórale si natiunile cele mai cultivate, precum in scump'a noastră patria, natiunea magiara contribue multu pentru nationalitatea sa, a carei espressiune principala este limb'a insasi si i ofere si mai multu, sacrifica totu si apoi se afirma, că tóte acestea se intempla in buna ordine si că sunt la locu, se póte óre luá altora in nume de reu, daca si densii, de si nu se afla pe aceeasi trépta a cultureii, isi stimédia nationalitatea si o iubescu si nu sunt dispusi a se despartí de densa, dara totuodata sunt gata a urmari totudeauna si in totu loculu cu atentiune destépta si espressiunea ei, limb'a insasi, ori candu si ori unde se tractédia de densa, a o cuprinde si candu ea este desconsiderata séu chiaru periclitata a o conservá si a o aperiá cu tóte mijlócele legale si pe cale drépta.

„Se pare intr'adeveru, că in dilele noastre pe terenulu nationalitatiloru ori-ce otiarire a sufletelor s'ar poté numai asia evitá, gelósia opiniune publica liniscí si a se consolidá armoni'a unei convietuiri binecuvantate si pacinice, care este dorinti'a ferbinte a noastră a toturoru, a coherentiei si a conlucrarei, — daca pe acelu terenu de fiacare parte indreptatirea se va intalni cu justiti'a si dreptatea impartitóre va merge máná in máná cu adeverat'a iubire a de aprópelui; prin urmare dandu-se fiacaruiá ceea ce este alu seu si daca nimenea nu va fi nedreptatitu in aceea ce i compete si dupa dreptulu firescu, atunci se va póte dice, că ángerulu pacei sacre fára indoiéla se afla in mijloculu loru si fára de a fi impiedecatu intaresce concordia, a carei constantia neschimbata nu numai că o infintiédia, dara o si asigurédia pentru tóte timpurile.

„In urm'a celoru premise fiindu deci claru, că proiectulu de lege din desbatere adoptandu astfelu de principii si punendu in perspectiva astfelu de dispositiuni, care puse in praxa, nu potu fi in consonantia in multe privintie nici cu bine intielesele interese ale instructiunii nici cu dreptatea si justeti'a, nici inse cu dreptatea impartitóre, asia cu tóta stim'a subscrisulu capitolu metropolitanu se adressédia către prea stimat'a camera reprezentativa

femei'a leudia si copilulu au fostu bine acoperiti. In casele tieranesce cu ferestre fixe, cari nu se potu deschide, si in bordee, se se tina usi'a deschisa de mai multe ori pe di. In casele ómeniloru cu dare de máná se se opréscá curentulu de aeru in timpulu iernei prin unu paravanu pusu intre patu si intre feréstr'a deschisa. Se nu se atérne in camera rufe ude spre uscare si se nu se fumédie tutunu intr'ens'a.

Femeia leudia póte mancá 1 sau 2 óre dupa terminarea facerei regulate, adeca dupa ce a esitu si cas'a din pantecele ei; nu este necesariu că se se abtie de mancare si de apa, alimentele ce i se dau se fia inse usióre si in mica cantitate; in cele d'ántaiu patru dile numai supa de carne cu grisú, oreliu, sago, taetiei sau franzela; in lipsa de supa de carne, lapte dulce, lapte covesitu, lapte batutu, apoi orsiavu de prune sau compotu de mere, si pentru beutura apa. Prin abtínera prelungita dela mancare se amána venirea laptelui in pagub'a copilului, si numai atunci cându facerea n'a fostu regulata, cându leudi'a suferi de fier de frigu, de mari calduri sau de perderi prea mari de sange, ea trebue nutrita cu mai mare bagare de séma. Dela a cincia di leudi'a, daca se afla bine, póte mancá câte unu ou próspeu cu zama, puține bucate gatite cu carne si póte bea pučinu vinu; dela a 15-a di dupa facere ea se póte nutri dupa obiceiulu ei de mai inainte. Alimentatiunea cea mai folositóre este cea mixta, compusa din lapturi, legumi si carnuri; se nu se credia că numai carnea si vinulu producu lapte; femeia care alaptédia póte bea pučinu vinu, se se abtie inse de rachiú, din care póte luá numai fórté raru o mica cantitate. Ea póte mancá si saraturi si acrituri, inse deodata cu alte alimente.

Dela a trei'a di dupa facere leudi'a trebue se iasa la scaunu odata pe di; in casu daca scaunulu este opritu, se i se dea o lingura si jumetate de untu de ricinu cu cafea, sau cu zéma de lamaie, sau cu ceaiu de musiatielu.

(Va urmă.)

a tierii cu rogarea: că proiectulu de lege din cestiune se'lu delature si se refuse discussiunea lui meritoria.

„Cari de altcum remanemu cu salutare patriotica.“

Blasiu din siedinti'a tinuta in 3 Februaru 1882 a inaltulu capitolu greco-cat. metropolitanu.

Dr. Joanu Vancea m. p.,
Archieppu si metrop.

Simeonu Mateiu Popu, m. p.,
Protonotariu capitolaru.

In caus'a infiintariii unui gimnasiu romanu in Caransebesiu.

Inaltu ministeriu reg. ung. de interne!

Cu resolutiunea maiestatica din 18 Maiu 1873 s'a otaritu infiintarea unui gimnasiu superioru de statu in Caransebesiu, avidiandu-se ministrulu de culte si instructiunea publica a aduce in deplinire acésta preinalta otarire. —

Starea nefavorabila finantiara inse a tierii a impiedecatu crearea acestui gimnasiu de statu in Caransebesiu, nepotendu-se votá in dieta spesele pentru infiintarea si sustinerea lui.

Prin rescriptulu maiestaticu suslaudatu si prin intimatul ministerialu ddtó 27 Maiu 1873 Nr. 13676 este constatata lips'a unui gimnasiu superioru in Caransebesiu.

Nici că potea fi altcum.

Că-ci sub durat'a granitiei statulu s'a ingrijitu pentru institute de invetiamentu pe teritoriulu destulu de estinsu — 61 de mile □ cu 100.000 de locitori — alu fostulu regimentu romano-banaticu Nr. 13, intretinéndu pe spesele statulu in Caransebesiu o scóla medie militara bine organizata, carea a corespunsu pe deplinu relatiuniloru de atunci si din carea au esitu o multime de barbati harnici, cari au corespunsu intru tóte recerintieloru de atunci, atátu că militari fácia de statu, câtu si că administratori fácia de regimentu, asemenea si in celelalte ramuri, avendu fia-carele ocaziune de a-si castigá in acestu institutu cunoscintiele necesari, care se potu castigá intr'o scóla medie.

Dela desfiintarea acestei scóle medie poporatiunea de aici au fostu lipsita de unu mijlocu culturalu, si acésta lipsa a fostu pentru poporatiune cu atátu mai apesatóre, că-ci starea materiala a poporatiunii nu i-a concesu, că se-si póta trimite pruncii la alte institute medie, unde sustinerea prunciloru ar fi costatu de 3—5 ori mai multu de câtu in Caransebesiu.

Lips'a acésta a unei scóle medie in Caransebesiu o simtimu si páná acuma in mare mesura, că-ci inteligenti'a in tinutulu nostru descresce rapidu, asia de esemplu din caus'a acésta nu potemu avea contingentulu necesariu cu pregatirea receruta de lege pentru statulu invetiatorecu si preotiescu, suntemu siliti a ne recrutá páná si notarii comunali de prin vecini; ér alti diregatori mai mari din sinulu nostru nu avemu.

Aceste consideratiuni destulu de triste pentru tinutulu nostru au facutu, că noi insíne se ne ingrijimu de crearea unui gimnasiu superioru in Caransebesiu, că ast-feliu scaderea ce o are poporatiunea din lips'a unei scóle medii, se incete.

Dreptu aceea partea cea mai mare a comunelor din fostulu regimentu romano-banaticu Nr. 13 au otaritu prin representatiunile loru legale, că din interesele fondulu granitierescu, de crescere si de cultura si a fondulu generalu granitierescu de avere, se dea 5 % respective 3 % pentru infiintarea si sustinerea unui gimnasiu superioru in Caransebesiu.

Comunele au substernutu aceste otariri ale loru municipiului spre aprobare.

Éra municipiulu in congregatiunea generala, tinuta in 16 Ianuariu a. c. si dilele urmatórie, pertractandu acésta cauza, din consideratiune:

1. că in intielesulu §-lui 6 alu rescriptulu maiestaticu din 9 Iunie 1872, inarticulatu in legea tierii prin articolulu de lege XXVII din 1873, fondulu granitierescu de crescere si de cultura, precum si fondulu generalu granitierescu de avere, se administrédia de comune, care sunt indreptatite in propriulu cercu de activitate a dispune cu interesele acestoru fonduri spre scopuri de crescere, umanitarie si economice — nationale;

2. că comunele in intielesulu legii memorate au avutu deplinu dreptu a dispune de interese spre infiintarea unui gimnasiu completu in Caransebesiu;

3. că comitatulu că foru de controla fácia de comune numai decisiuni in contrarietate cu legea le póte desaprobá si nimicí;

au luat decisiunile comunelor aduse in caus'a memorata spre sciintia.

In contra acestei decisiuni a congregatiunei generale reprezentantele comitatenu Franciscu Suttág, carele e totu deodata si inspectoru reg. de scóle a recursu la Escelenti'a Vóstra, ceréndu nulificarea decisiuniloru aduse de comune si luate la cunoscintia din partea municipiului din motivu, că in comunele respective, invetiatorii dela scólele poporale nu aru fi salarisati destulu de bine.

Nu intielegemu acésta procelura a domnului inspectoru scolaru, carele tocmai de dupa positi'a sa, ar fi datoriu a face totu ce e posibilu pentru infiintarea de institute culturale, dar nu a le impiedecá infiintarea loru; că-ci este evidentu, cum-cá prin neaplicidarea decisiuniloru comunale, invetiatorii poporali nu se salarisédia mai bine, de órece salarisarea insuficienta a numitiloru invetiatori isi are caus'a in acea trista imprejurare, că in fostulu comitatu alu Severinulu nu s'a pusu inca in lucrare §. 82 alu Regulamentulu I scolaru din anulu 1877.

Afara de acésta, in cele mai multe comune, sunt fonduri scolare speciale, menite pentru imbunatatirea salariiloru invetiatoresci, ale caroru venite inse nu se folosescu contormu menitiunei loru.

In fine infiintarea de scóle medii din venitele numiteloru fonduri, nu este nimicu nou; că-ci tóte scólele medii din fostulu confiniu militariu s'au infiintiatu din aceste fonduri.

Noi nu ne indoimu: că inaltulu Ministeriu de interne va aprobá decisiunile comunelor aduse pe basa legala sub formele legali, si că prin urmare va respinge recursulu nemotivat alu reprezentantulu comitatensu si inspectorulu scolaru regescu Franciscu Suttág.

Cu tóte acestea noi cei subscrisi amu venitu in persóna că se Ve rogamu pe Escelenti'a Vóstra, că luandu in consideratiune cele espuse, se ne dai máná de ajutoriu, pentru că se ne implinimu lips'a atátu de simtita pentru infiintarea acestui gimnasiu, superioru in Caransebesiu.

Ce s'atinge de mijlócele ce ne stau noue la dispositiune pentru acoperirea speseloru impreunate cu infiintarea acestui gimnasiu, avemu onórea a Ve aduce la cunoscintia urmatórele:

Spesele aproximative ale gimnasiului sunt:

Unu directoru cu salariu anualu de 1200 fl., pentru cortelu 200 fl., pausiale 200 fl., laolalta	1600 fl.
6 professori cu salariu anualu de câte 1000 fl.	6000 fl.
6 professori cu câte 800 fl.	4800 fl.
Bani de cortelu pentru 12 professori câte 150 fl.	1800 fl.
1 pedelu cu salariu de	360 fl.
si cortelu naturalu.	
Pentru incalditu, luminatu etc.	600 fl.
Pentru biblioteca, muzeu etc.	640 fl.
Sum'a	15800 fl.

Acoperirea aproximativa:

1. Din venitele fondulu granitierescu de crescere si de cultura, apoi din ale fondulu generalu granitierescu de avere de circa 250.000 fl. à 5 %	12500 fl.
2. Din venitele fondulu neimpartitu alu scólei militare si reale de circa 30000 fl., à 5 %	1500 fl.
3. Dela comunitatea de avere	2000 fl.
4. Dela dieces'a gr. or. a Caransebesiului	1500 fl.
5. Din fundatiunea Hatiegana de 500 fl. à 5 %	25 fl.
Sum'a	17525 fl.

Pe lângá acésta, comunele mai au si edificulu recerutu, corespundietoriu si menitu anume pentru o scóla media, asia, încátu pentru inlocarea gimnasiului proiectatu este pe deplinu ingrijitu.

Din acestea este evidentu, că avemu si mijlócele materiale pentru sustinerea unui gimnasiu completu cu optu clase, care mijlóce la casu de lipsa se potu mari.

Prin urmare rogarea noastră atátu din punctu de vedere legalu, câtu si materialu, este pe deplinu intemeiata.

Dupa acestea, subscrisii venimu cu totu respectulu a ne repetí rogarea, că Escelenti'a Vóstra se binevoiti a ne dá poterniculu sucursu moralu, că intrepinderea noastră salutará si neaperatu de lipsa pentru poporatiunea din fostulu regimentu

romano-banaticu Nr. 13, se o potemu cătu mai curendu realisă.

Caransebeiu, 18 Februaru 1882.

Traianu Doda, Filaretu Musta, Joanu Bartolomeiu, Josifu Seracinu, George Baiasiu, Constantinu Neagulu:

Locuitori ai fostului regimentu confinariu romano-banaticu si reprezentanti comitatensi.

Romania.

Adunarea deputatiloru.

Siedinti'a dela 12 Februaru 1882.

(Urmare.)

D. C. A. Rosetti (continuandu):

Ei, dloru, strigati, strigati contra proiectului de lege propusu de fostulu ministru de interne; dara sunteti ore asia de simpli in cătu se fi cre-diutu că indata ce l'a propusu, l'a si pusu in lu-crare? Sciu că v'ati intrunitu la Jasi, dara nu ati spusu nimicu in acea intrunire de cătu că se remana ceea-ce este. Ei bine, ceea-ce este astadi credeti dv. că e asigurarea proprietatii, asigurarea partitei conservatore?

Si dicu acēsta cu cea mai mare sinceritate, fiindu-că voiescu se se ivēsa unu partitu conservatoru, chiaru daca amu perī noi, cari amu fostu si suntemu adevēratulu partitu conservatoru, pentru că totu ce este in tiēr'a acēsta noi amu conservatu si dv. ati compromis.

Pentru ce ati strigatu dara? Pentru că se ne speriatu? Dara v'amu doveditu de multu, inca dela 1848, nu odata până acum, că nici cu baionetele a trei poteri nu ati potutu se ne speriatu; dara acum, cătu de misieli asiū fi, eu omu in versta de 66 de ani, candu m'asiu speria de dv. până a-mi perde, a-mi dá de jafu totu capitalulu pe care l'amu castigatu!

De gēba ve mai perdeti aceste cuvinte, că sunt demagogu, că sunt revolutionariu, că amu furatu; ba inca unii me acusa că nu amu mosie.

Sciti de ce nu amu mosie? Nu amu fiindu-că amu vendut'o, si sciti pentru ce. Pentru că se distrugu pe distrugatorii proprietatii si ai nationalitatii (aplaude prelungite). Dv. sciti bine că nu amu mancat'o nici in betie, nici in carti, nici in lucruri cari nu se spunu aci, si prin urmare, candu ati acusat nu m'ati acusat pe mine, ci pe dv., pentru că ati doveditu in fatia natiunei intregi, care me cunōsce, că spuneti ceea-ce sciti că nu este. Voiati se ametiti? Ei, asia ati facutu tōta viētia dv.! ati umblatu se ametiti lumea, sciindu că ametiēl'a aduce iritatiuni si iritatiunile aducu tōte relele, pe cari le-ati potutu exploată.

Ei bine, dloru, ia se ne intielegemu puçinu si in privinti'a acestei deprinderi preesistente care dela parinti v'a remasu, se provocati revolutiuni. Apoi este o meseria de care nu ve poteti desbracă, si pe care o urmati din generatiune in generatiune (aplaude). Se dovedesce cu sciinti'a că tōte aceste aplecari se mostenescu. Vin'a mea este daca v'ati nascutu revolutionari? (ilaritate, aplaude).

Diceti că Rosetti este revolutionariu; bine! fia si asia! Ei! dara care revolutiune amu facut'o singuru, fara dv.? (aplaude). Inca dela revolutiunea din 1848, candu eramu tineru, că-ci aveamu daca nu me insielu 31 sēu 32 de ani, daca avēmu o prōsta si degradatōre ambitiune, o faceamu fara d-v. că se ne vie nōue avantagiele pe cari le aveati d-vōstra si candu dicu d-vōstra intielegu pe boerii cei mari, ēr nu pe slugile loru de pe atunci, pe cari noi i-amu scosu din slugaria (aplaude prelungite).

Nu vorbescu nici de d. Paucescu, nici de altii, cari dicu că ei sunt conservatori boieri si eu ciocoiu (aplaude).

Ati mai facutu inca ceva domniloru; se imi permiteti unu cuventu cam glumetiū, ati facutu inca ceva care inainte se dicea nostimū. La fia-care revolutiune ne-ati acusat cu cele mai teribile cuvinte, ne-ati arestatu, ne-ati inchisu, ne-ati batutu chiaru; asi marturisi-o, daca mi s'ar fi intemplat, si acēsta pentru că asi dice că satēnulu Lipanu: acēsta este decoratiunea mea! (aplaude). Faptulu inse este că ati batutu.

Ei bine, indata ce a triumfat revolutiunea, totudeauna ne-ati disu: Voi? n'ati facutu nimicu, noi amu facut'o.

La 1848 — pe aceea nu ati adoptat-o, dara rōdele ei le ati adoptatu erau multi de peste Milcovu cari se laudau că au facutu revolutiunea pentru că au facutu unu programu, unde dadeau mai multe drepturi boierilor.

Revolutiunea dela 1859 amu facut'o impreuna,

desi se credea de unii că Domnulu nu se va intari; dara poporulu staruia a voī unirea si binele tierei; atunci si dv. ati disu: se votamu; em-patrioti ne aretamu, em nimicu nu se va face, pentru că nu voru intari poterile.

Credu că d. Lahovari nu scie acēsta; ilu rogu inse, se intrebe pe betranii dupa vremea aceea . . .

D. Al. Lahovari. N'amu trebuintia se intrebu; cum spuneti dvōstre asia trebue se fia.

D. C. A. Rosetti. Negresitu că asia este; că-ci nu s'a gasitu până in acestu momentu nici unu omu dintre adevēratii conservatori cari se se indoiēsa că nu spunu adevērul. Candu dara eu spunu că unu lucru este asia, asia trebue se fia. Ve desfidu se'mi aretati că unu singuru momentu din viēti'a mea am spusu unu neadeveru.

Ei, dloru, ce voiti? Are si virtutea resplat'a ei, si este destula resplata candu potu ridică fruntea susu si dice: ve desfidu!

Éca resplat'a virtutiei (aplaude).

M'ati acusat că sunt republicanu. Negresitu că ati facutu acēsta din mult'a amōre ce aveti pentru monarchi'a ereditara si liberala; v'a fostu tēma că eu republicanulu, voiu resturnă, de asta data singuru, pe unu Domnu fara dvōstra. Eră gelosia de meseria (aplaude).

Pe d. Lahovari ilu potu luă de martoru; e unulu din cei mai caldurosi asociati revolutionari ai mei dela 1865.

O voce. Dela 1866.

D. C. A. Rosetti. Multiamescu de rectificare; dara repetu dela 1865, de astadata n'am gresitu.

Ne-amu intrunitu atunci căti-va, si amu avutu fericirea se recunoscū că amu gasitu in toti ono-rabilitate, patriotismu, crescere buna, devotamentu, totu, si ne-amu otaritu se facemu unu diariu. Mi s'a obiectatu: in zadar, că-ci nu ne lasa. Aci nu se mai supara colegulu meu, d. Cogalniceanu, pentru că dlui nu mai eră ministru; dlui care totudeauna a voitu libertatea pressei si a intru-niriloru, dlui ne-aru fi lasatu; numai la 2 Maiu a inchis'o; a inchisu jurnalulu „Romanulu“, a inchisu totu; ba inca si „Romanulu de Duminica“, care vorbea sateniloru.

Ei bine, amu facutu o revista, si am intitulat'o „Revist'a Dunarei.“ Cum ve spuneamu, mi s'a obiectatu: ce avemu se facemu cu dens'a, că-ci are se ne-o inchida; ce potemu se scriemu in-tr'ensa? N'am se scriu nimica, am respunsu, am se spunu numai care sunt numele redactoriloru, se lasu o fōia alba si tiēr'a are se vēda că cu noi este dreptatea; si daca Principele Cusa nu va voi se intielēga — noi nu doriāmu se 'lu resturnāmu, că-ci nu aveamu candidat — atātu mai reu pentru densulu, că-ci ilu vomu resturnă. Am facutu dara acea revista; mi s'a facutu onōrea de a mi se dá sarcin'a se facu eu primulu articolu. L'am facutu, l'am scrisu si sub-scrisu. Am venitu la comitetu se'lu citescu dara unii mi-au obiectatu: ce feliu? Ai scrisu aci cuvintele: „amu fostu, sunt si voiu fi republicanu?“ Ei! si? Am scrisu si am subscrisu, de ce ve temeti? Si le-am spusu pe urma pentru ce eu republicanulu in teoria, sunt monarchicu in faptu. Precum si astadi, in teoria, sunt in cestiunea la ordinea dilei, pentru dreptulu comunu, dara in faptu nu potu fi până nu voiu asigură pe acelu care a fostu si e victim'a celoru cu haine albastre (aplaude). Nu potu se-mi calcu principiile, dara sunt inainte de tōte patriotu, si nu potu se me apucu cu dv. la cērtă ce felu de mobile am se facu in Camer'a viitōre. Eu me preocupu mai āntaiu de localu, si ve intrebu: ati cumperatu loculu? Ati adunatu materialu? Ati facutu planulu? Ati asicurat cladierea că se nu vie vecinulu cu dreptulu de protimis că se v'o ia? — N'ati cumperatu loculu, n'ati facutu planulu si voiti se ne certāmu pentru mobile! (aplaude).

(Va urmă.)

Otravitōrea dela Giurgiu.

(Urmare.)

Iordanu Velicu, tatalu acusatei, vine Joi de dimi-nētia, la 18 Septembrie, se-si vēdia ginerile. Dupa o nōpte asia de grea, Dumitrescu eră aprōpe stinsu. So-crulu, care sosise in trasura, merge repede la doctorulu Aldescu, pe care-lu gasesce pe strada; i spune in căte-va cuvinte ceea-ce se petrece la bolnavu, si-lu rōga se consintia la chiamarea si a unui altu medicu in con-sultatiune. Doctorulu Alexescu e adusu in graba. Atātă schimbare se operase in Dumitrescu, incātu, chiaru im-passibilele Aldescu se speria. Ōmenii sciintiei declara pe bolnavu perdutu; dar i prescriu nise excitante, fiindu că ei se gasea intr'unu *collapsus generalu*. Preste dōue sau trei ore medicii revinu, dar, in loculu lui Dumitrescu, gasescu cadavrulu seu inghietiatu.

Victim'a a espiratu in diu'a de 18 Septembrie.

Remasitiile sale nu erau inca inmormentate, si clamōrea publica acusă cu convinctiune, acusă in gur'a mare pe cine-va, care radicasē dilele nefericitulu grefieru. Tōta lumea se intretinea asupra acestei mortu subite: tōta poporatiunea Giurgiului pronuntiā numele soçiei lui Dumitrescu cu grōza, si nimeni nu cutediā se ia ape-rarea celei atacate. Cetatieni din cei mai fruntasi, mersera la procurorulu de acolo si cerura că justiti'a se verifice daca ceea ce circula in publicu eră adevēratu. Candu reprezentantulu ministeriului publicu descinse in localitate; candu autopsi'a cadavrului fū ordonata, la 19 Septembrie, societatea satisfacuta astēpta cu nerab-dare, dar in tacere, descoperirele ōmeniloru legii. Totu acelu tumultu disparu că prin farmecu, lasandu că jus-titi'a se se agite singura in mijloculu acestoru banueli. Parchetulu de Vlasica a lucratu cu calmu si cu dem-nitate si a pvenitu, pentru complet'a satisfactiune a moralei publice, se aruce lumina asupra negurei com-pacte in care eră destinata se dōrma crim'a atroce ce ne propunemu se o desfasiurāmu.

D. substitutu, in lips'a procurorului, merge celu d'āntaiu la cas'a mortului, de unde culege informatiuni si de unde radica o pareche de pantaloni, in josulu carora se află urmele versaturii defunctului, impreuna cu tōte ordonantiele medicale si sticlele de doctorii. George Dumitrescu presentă si elu justitiei unu pacharu si o lingura, care continea unu depositu de unu prafu galbenu amestecatu cu cenusie.

La 18 Septembrie, Constantinu Dumitrescu, unu altu frate alu victimei, grefieru la judecatoriulu de ins-tructia alu cabinetulu 3 trib. Ilfov, face o denuntiare scrisa, că Ioanu Dumitrescu ar fi muritu otravitu.

Comissiunea medicala insarcinata cu disecarea ca-davrului, compusa din dnii medici Grigorescu, Hinz si Kercea, se aduna in diu'a urmātōre. Intestinele, stō-maculu, pantalonii defunctului, lingur'a si pacharulu, sunt cu ingrijire luate si trimise de d. procuroru la Bucuresci, spre a li se face o analiza chimica. Resul-tatulu acestei analise se comunica parchetului la 30 Septembrie. In organele digestive ale mortului, in strop-iturile de pe pantaloni, in depositulu de pe paharu si lingura, se constata existenti'a aceleasi substantie ota-ravitōre: *arsenulu trisulfuru* amestecatu cu *acidu arse-niosu*, adeca o mixtura de substantie cunoscute sub numirea de *auripigmentu*. Cantitatea ce sciinti'a con-stată că trebue se fi fostu introdusa in corpulu victimei e declarata de *imensa*.

Ea se calculēdia la cifr'a de 2 — 3 mii miligrāme de toxic. A treidiecea parte din acēsta dosa, pōte dejă se caudie o ofensa locala.

In vederea acestei constatari, consiliulu medicalu superioru, declara că Ioanu Dumitrescu murise prin arsenicu.

Candū acēsta scire se respandī in orasiu, indoiēla n'a mai existatu pentru nimeni. O crima ridicase dilele infortunatulu gefieru, si numele criminaliei se primblă pe buzele tuturoru. Vomu vedea pentru ce opiniunea publica invinovatiā cu atātă potere pe soçi'a defunctului si vomu avea ocaziunea se constatamu cu totu sangele rece ce compōrta cestiunea, că, culpabila de o asemenea fapta barbara si lasia, e Alexandrin'a Dumitrescu, că ea e asasin'a soçului seu.

Unu anu de dile mai inaintea celoru ce relatāmu, cas'a din strad'a St. Nicolae, fusese ēr in doliu. Fetiti'a acusatei, Elis'a, murise numai in căte-va ore. Ōmenii isi aduceau aminte că aceleasi simptōme, cari declara-sera bōl'a lui Ioanu Dumitrescu provocasera si bōl'a co-pilei. O afinitate intima esistase intre suferintiile tatalui si dorerile fiicei sale.

Memori'a e ingrata: dar candū int'rensa se im-prima ore-care circumstantie isbitōre, detaliurile potu se dispara, impressiunile profunde remānu. De aceea, lumea nu se shā se atribuē si mōrtea Elisei mamei sale.

A trebuitu asia dar, că cei care au traitu cu Alexandrin'a Dumitrescu, că cei cari au copilaritu cu dens'a, că acei care au vediutu-o chiaru nascēndu, se-si formiede despre ea o teribila idee, pentru-că acūsēndu-o cu unu curagiū tenace, se uite că invinovatiescu o mama, că invinovatiescu o soçi.

Se procede si la exhumarea cadavrului fetitiei, Elis'a Ioanu Dumitrescu, in diu'a de 3 Octombrie. O comissiunea medicala compusa din dnii Grigorescu, Hinz si Teoharie, a fostu insarcinata cu disecarea cadavrului copilitiei. Raportulu domniloru doctori constatā, că sunt nenumerate indicii cari facu se se presupuna că si Elis'a fusese otravita. Comissiunea inse nu s'a pronun-tiatu intr'unu modu hotaritoriu, până ce nu s'a sferisut analisis'a chimica asupra unei parti din organele cadav-rului, a haineloru, cosciugului si a pamentului in care zacuse defunct'a.

La 4 Noembrie, se inaintēdia parchetulu de Vlasic'a, rezultatulu analizei chemico-legale, in care se spune in-tr'unu modu precisu, că in cadavrulu copilitiei Elis'a, in obiectele tramise spre cercetare, s'a gasitu mai multe miligrāme de *toxicu*, mai adaogēndu in acelu raportu, că probabilu, la inceputu ele continuasera mai multe mii. Veninulu intrebuintiatu asupra defunctei, e același care ucisese pe Ioanu Dumitrescu: *arsenulu trisulfur* ames-tecatu cu *acidulu arseniosu*.

Consiliulu medicalu, in vederea celoru ce precedu, declara că si fēt'a Elis'a murise de o *intoxicare arse-nicala*, otrava introdusa in organele sale in cantitati considerabile.

Cu chipulu acesta, dubiu nu mai potea esistā asupra celoru dōue crime, fiindu-că sciinti'a medicala se rostise asupra-le si opiniunea publica eră in adevēru candū staruise a crede, că cei ce nu mai existau, erau ucisi de o mână infernală. Criminal'a eră indicata. Vomu vedea numai de cătu, cari sunt probele culesse de jus-titia, si sub greutatea carora Alexandrin'a Dumitrescu stă astadi coplesita.

(Va urmă.)

Sciri diverse.

— (Necrologu.) Corneli'a Surdu nasc. Deacu in numele seu si alu filoru sei Alesandru, Corneli'a, Emiliu si Letiti'a, apoi a parintiloru, si suroriloru sale, a cumnatiloru si a numeroselor rudenii, cu anim'a infranta de durere face cunoscuta cumc'a iubitu lui consorte

Alesandru Surdu,

jude regiu la tribunalulu regescu din Székely-Udvarhely, dupa unu morbu repentinu de plumani in etate de 45 ani, éra a fericitei sale casatorii in alu 10-lea anu a adormitu in domnulu in 16 Martiu st. n. a. c.

In defunctulu, jalcie'a s'a familia a perdutu totulu, natiunea romana pe unulu dintre cei mai addicti fii la bine si la reu, patri'a pe unu patriotu zelosu, éra corpulu judecatorescu pe unu esemplariu in diligentia, perseverantia, iubire de dreptate, de incoruptibilitate, si care in administrarea justitiei la toti deopotri isi aflá cea mai mare fericire, spre care ajunge conprobarea, cá si morbulu ce i-a stinsu viétia la mijloculu etatei si la contras in functiune judecatorésca cá jude investigatoriu.

Stim'a generale fara deosebire de nationalitate ilu concomitu pana dincolo de mormentu.

Osemintele defunctului s'au astrucatu in 18 Martiu a. c. la 4 ore d. a. in cimiteriulu localu greco-catholicu dupa ritulu orientale.

Székely-Udvarhely, in 16 Martiu st. n. 1882.

Fia-i tierin'a usióra si memori'a bine-cuventata!

— (Omorirea jidanului Knöpfler din Mandra.) In caus'a acésta odiósa din parte amica ni se scriu urmatóriele:

„O sensatiune mare a facutu in urbea Fagarasiului unu atentatu asupra jidanului Knöpfler din Mandra, care sau intemplat Dumineca sér'a in 12 crt. Knöpfler jucandu in carti in cas'a lui la mésa cu altu jidanu, attentatorulu necunoscutu, care se dice cá ar fi fostu intr'o trasura, a trasu prin feréstra cu o pusca cu doue tievi incarcata cu alicé si l'au ranitu prin plumani si prin grumazu asia de greu, de in urm'a raneloru, muri aicea in spitalu in 16 a lunei curente. Pe parochu, judele, vicejudele, si pe invetiatorulu comunalu iau trasu in prepusu cá culpabili in cercetare aicea, pe celu d'ántaiu se dice cá l'au eliberatu din cercetare cá nevinovatu.

Éta ce se vorbesce despre Knöpfler: Inainte cu vreo 10 ani Knöpfler a fostu in Fagarasiu cá dileriu la masin'a lui Goldstein unu prepaditu de jidovu, si se duse si elu pe sate, dupa usulu jidovescu cá se se folosésca de prostia tieraniloru, si incuibanduse in comun'a Mandra cá micu boltasiu incepú cu rachiul mai ántaiu a luá arend'a crismaritului, apoi a cumperá pamenturi asia, de in cursu de vreo 10 ani deveni proprietariu mare, si seracise mai multe familii de tierani; se facú membru in comitetulu comunalu ba si in celu administrativu de aicea, vendú erariulu pamentu de 12 mii fiorini din proprietatea sa, mai avú alte castiguri, gasinduse la elu marfa furata de alti hoti din boltele de aicea, pentru care au fostu Knöpfler si in cercetare criminala. Pe langa tóte insielatiunile averea lui Knöpfler se urca la 40 de mii fiorini v. a.

— (A X adunare generala) a actionstiloru institutului de creditu si de economii „Albin'a“ din Sibiuu tienuta in 24 cr. a decursu in buna ordine si a decisu cá cuponulu actiuniloru sale scadietoriu la 1 Iuliu a. c. se se rescumpere cu 10 fl. v. a.

— (Errata.) In tectulu representatiunei capitulului metropolitanu greco-catholicu din Blasiu publicatu in Nr. precedentu in colón'a a doua imediatu dupa citatiunea latina, ce se termina prin cuvintele „eorum occupatione“ este a se adaoge urmatóriele:

„Asemenea se exprima si diplom'a imperatului si regelui Leopoldu dela 4 Decembre 1691, care intre alte cuprinde urmatóriele: „In causa receptu ibidem religionum, templorum, scholarum, parochiarum, quae ibi nunc exstant, nihil alterabitur, contradictionibus quibuscunque sive sacri, sive profani ordinis nihil unquam in contrarium valentibus.“ Si totusi: ce mare „alteratio“ cuprinde tóte acelea, ce proiectulu de lege pune in perspectiva.“

Invitare de prenumeratiune la „Scól'a Practica“.*)

Magazinu de lectiuni si materii pentru instructiunea primara de Vasile Petri.

Apare la prim'a fiacarei luni, in numere de câte 2 cóle, si costa pe anu 3 fl. platiti inainte. Abonamentele se facu la: Redactiunea „Scólei Practice“ in Naseudu (Nassod, Transilvani'a).

Vediendu, cá astadi invetiatorii a trei milióne de Romani din Austro-Ungari'a nu mai au nici unu organu

*) Atragemu deosebit'a atentiune a cercurilor competente asupra acestei intreprinderi literare de o importanta necontestabila a zelosului si cunoscutului d-nu Vasile Petri din Naseudu. Red. „Obs.“

de specialitatea lor, apunendu un'a dupa alt'a amendeou foile pedagogice, cari mai apareau in timpulu din urma — „Scól'a Romana“ si „Fóia Scolastica“ dela Blasiu — m'am hotaritu, la insistarile unoru amici zelosi de in-florirea scólororu nóstre, a reapucá de nou condeilu de redactoru, spre a implea, dupa potintia, acestu golu pe câtu de rusinosu, pe atâtu de vatematoriu pentru invetiatorimea romana de dincóce de Carpati.

Luandu hotarirea acésta, am cautatu a-mi dá séma de neajunsurile scólororu nóstre si de modulu, cum ele ar potea fi intimpinate mai cu succesu, si m'am convinsu, cá sub impregiurarile actuale nu asiu potea face unu mai bunu serviciu causei scolare, decâtu a scóte la lumina unu diaru, care lasandu la o parte tractatele teoretice, pentru cari multi din invetiatorii nostri au aratatu pana acuma puțin interesu, unii chiaru si puțin pricepere, se se ocupe singuru numai cu partea practica a instructiunei, cu art'a de a predá materiile de invetiamentu dupa principii metodice.

Mi-am disu adeca, cá desí scólele primare sunt instituite de crescere, totusi mijloculu principalu pentru atingerea acestui scopu, preocupatiunea dilnica a invetiatoriloru, este instructiunea. Numai instructiunea face, cá educatiunea se fia mai multu decâtu o simpla deprindere, se fia o desvoltare, o crescere din launtru in afara.

Sufletulu instructiunei inse este „metodulu“. Instructiunea metodică sau rationala luminédia mintea, incaldiesce anim'a, intaresce voi'a, inaltia fruntea scolarului; lipsita de metodu, ea ingreuna numai memori'a, tempesce si umileste. Invetiatorulu fara metodu, nesciundu de unde se apuce lucrulu, se bate cá pescele pe uscatu, fara se póta face ceva sporu, in urma desperédia sau devine cu totulu nepasatoriu de chiamarea sa; scolarii sei, orbecandu, se disgusta si densii, pierdu credintia in propriile loru poteri si cauta a parasi scól'a, unde pre ei nu-i astépta decâtu truda si necazu. Din contra invetiatorulu maiestru in ale metodului numai se jóca cu instructiunea, procede siguru, cá-ci cunósce bine calea progresului, nu face multa vorba, fiindu cá totu cuventulu e compenitu si la loculu seu, si chiaru puțin invetiatura se aiba, elu scie din puțin se dea aprópe totu câtu are; scolarii sei invétia cu dragu, pentru cá intielegu invetiatur'a, tocmai pentru aceea se desvólta si inaintédia vediendu cu ochii; ei nu fugu de scóla, pentru cá cunoscú folosul dela ea, si se póte sperá, cá pasindu in viétia, voru ocupá cu demnitate si inteligentia positiunile, in cari voru intrá.

Metodulu este in stare a face minuni chiaru. Au nu scimu cu totii, cá discipline din cele mai grele, cum sunt d. e. fisic'a, gramatic'a, frangerile decimale, proportiunile etc., cari mai inainte se invetiau numai in gimnasii, astadi se propunu cu bunu succesu si fara nici o greutate pana si in scólele elementare. Acestu succesu este a se atribuí singuru numai metodului basatu pe psihologia. De aici dictulu celebrului pedagog Diesterweg, cá: „poterea invetiatorului este metodulu seu.“ Metodulu face pe invetiatoriu, si invetiatorulu face scól'a.

Si cum stámu noi Romanii in privintia acésta? O spunu pe faciá, cá-ci nu-mi placu amagirile de sine: avemu puțin invetiatori, despre cari s'ar potea dice cu dreptu cuventu, cá sunt maiestri in ale metodului. Unu numeru considerabilu de invetiatori actuali n'au facutu nici candu vreunu cursu de pedagogia, éra intre cei esiti din preparandii, multi sunt chiamati, dara puțin alesi. Lucrulu de altmintrea se esplica de sine. Preparandiile nóstre nu au langa sine scóle-modelu, in cari elevii preparandiali se se póta deprinde cu prax'a scolara, si unde exista vreo scóla-modelu, ea nu prea este modelu de scóla. Afara de acésta professorii preparandiali nu se alegu totdeauna si pretotindenea cu privire la cualificatiunea loru pedagogica — teoretica si practica — ci din alte consideratiuni. Sunt intre ei si de aceia, cari in viétia lor n'au vediutu o scóla-modelu, prin urmare nici idea nu au despre ceea ce póte prestá asia o scóla; sunt altii, cari nici candu nu si-au datu séma de organismulu scólororu primare, de intogmirea loru interna si esterna.

Éca cum se face, cá avemu multi dascali, buni de a dascali, va se dica: a maltractá junimea, si puțin invetiatori, cari se o luminedie, se o crésca. Ne lipseste in mare parte abilitatea metodică.

In privintia acésta am credintu, cá asiu potea aduce óre care folosu scólororu nóstre, si in acésta credintia am infintiatu

„Scól'a Practica“,

in care se voru publicá:

1. Lectiuni practice din tóte obiectele de invetiamentu, executate deplinu sau numai schitate.
2. Materii didactice, infacisindu numai rezultatele instructiunii din scóla.
3. Sciri scolare de interesu practic.
4. Informatiuni pentru invetiatori, la interpelatiunile, ce mi-se voru face de cátra lectori in cause scolare si personale.
5. Recensiuni de scrieri pedagogice.

Lectiunile voru ocupá cea mai mare parte din spatiulu foi si, spre a fi intielese de cátra toti, voru fi insotite, unde va fi de lipsa, de observari didactice si psihologice.

Pentru cá inse lectiunile se corespunda, dupa cuprinsu si forma, adeveratelor trebuintie ale scólei, am compusu unu

Planu de lectiuni

pentru scólele elementare intocmitu pe 30 de septemani, in care se specifica pensurile din fia-care obiectu de invetiamentu, pentru fia-care septemana de scóla. Acestu planu de lectiuni, care se póte considerá cá unu comentariu la planurile de invetiamentu tinute in termini generali, se va publicá si elu succesivu in „Scól'a practica“, incependu indata dela numerulu primu.

Ast-feliu, alaturea cu partea formala, va fi considerata si partea materiala a instructiunei.

Vinu deci a deschide prenumeratiune la „Scól'a Practica“, in sperantia, cá invetiatorii nostri, cu anima cátra chiamarea lor, se voru grabá a sustinea acestu unu organu pedagogicu, ce apare in Austro-Ungari'a, si care este meritul a le inlesni atâtu de multu lucrulu lor din scóla. Apelediu cu deosebire la vechii mei amici, discipoli si cunoscuti: se nu pregete a propagá in cercurile loru scirea despre „Scól'a Practica“ si a lucrá pentru reusita ei.

Nu m'am asociatu de asta data cu nime la lucru, pentru cá voiescu a fi mai liberu intru redactarea foi si pentru cá, — cá professoru in pensiu, — credu a poté publicá câte dóue cóle pe luna, chiaru si cându asiu remanea avisatu singuru numai la condeilu meu; cu tóte acestea primescu cu placere ori-ce concursu binevoitoriu dreptu dovada despre interesulu invetiatoriloru nostri pentru instructiunea publica.

Ántaiulu numeru va aparea la 1 Aprile vechiu; si fiindu cá sunt otaritu, in urm'a esperintieloru de mai inainte, a nu tiparí de câtu unu micu numeru de esemplare de reserva, cu atâtu mai virtosu, cu câtu numerele sunt de câte dóue cóle, de aceea rogu pre cei ce dorescu a se prenumera la „Scól'a Practica“, se binevoiesca, in insusi interesulu lor, a tramite costulu abonamentulu câtu mai in graba si multu pana la Dumineca Floriiloru; altcum nu le potú garantá numerele dela inceputu.

Terminandu declarú, cá ori câtu de micu se fia numerulu prenumerantiloru, fóia va aparea celu puțin unu anu intregu; 'mi place inse a crede, cá se va sustinea si mai departe, fiindu cá atinge o lipsa din cele mai simtite la noi, — altmintrea reu! amu trebuí se desperamu de invetiatorii nostri.

Salutare colegiala si se ne vedemu câtu mai numerosi in „Scól'a Practica.“

Naseudu, 1/13 Martiu 1882.

Vasile Petri.

Preturile cerealeloru

si altoru obiecte de traiu au fostu la

21 Martiu st. n. in Sibiuu:

Grâu, dupa cualitati	1 hectolitru fl.	8.——8.80
Grâu, amestecat	1 „ „	6.80—7.60
Secara	1 „ „	3.80—5.20
Papusiou	1 „ „	5.——5.40
Ordin	1 „ „	5.60—6.—
Ovesu	1 „ „	3.20—3.60
Cartofi	1 „ „	2.75
Mazare	1 „ „	10.—11.—
Linte	1 „ „	12.—14.—
Fasole	1 „ „	6.50—7.50
Lardu (slanina)	50 Kilogram.	35.—37.—
Untura (unsóre topita)	50 „ „	34—35
Carne de vita	1 „ „	46—48
Oua 10 de	„ „	—25

Cursuri de Bucuresti in Lei noi (franci).

22 Martiu st. n. 1882.

Fonduri de Statu:

Rent'a romana 1875 5%	1 „ „	—.—
Rent'a romana amort. 5%	„ „	88.3/4
Rent'a romana (R. conv.) 6%	„ „	96.3/4
Obligatiuni de Statu C. F. R. 6%	„ „	—.—
Inprumutulu Stern 7%	„ „	—.—
Inprumutulu Oppenheim 8%	„ „	—.—
Inprumutulu Municipal 8%	„ „	102.—
Inprumutulu orasiu lui Bucuresti cu lose	„ „	30.—

Valori felurite:

Creditu fonciaru ruralu 7%	„ „	101.1/2
Creditu fonciaru ruralu 5%	„ „	87.1/2
Creditu fonciaru urbanu 7%	„ „	99.3/8
Creditu fonciaru urbanu 6%	„ „	92.—
Creditu fonciaru urbanu 5%	„ „	86.1/2
Obligatiuni Casei Pens.	„ „	225.—

Actiuni:

Banca Nationala (500 l.)	„ „	1405.—
Societatea „Dacie-Romania“ (250 l.)	„ „	305.—
Banca Romaniei (500 l.)	„ „	—.—
Soc. cred. mob. rom. (500 l.)	„ „	—.—
Soc. rom. de construct. si lucrari publice (500 l.)	„ „	—.—

Scrisuri fonciare de 6% ale Institutului de creditu si de economii „Albin'a“ in Sibiuu.

Fiindc'a acestu institutu acórdá inprumuturile sale hipotecarie in scrisuri fonciare numai pana la celu multu o **tertialitate** a valórei hipotecelor, acele scrisuri ofera o sigurantia **mai mare de câtu pupilara** si sunt prin urmare fórté acomodate pentru fructificare de capitale, sunt notate la burs'a din Budapesta si aducu 6% interese. Cuponii de interese se platescu fara de nici o subtragere la semestru in 1 Aprile si 1 Octobru a fiacaru anu, la cass'a institutului in Sibiuu si la firmele numite mai josu. Scrisurile fonciare se rescumpere in intrég'a lor valóre nominala in celu multu 20 ani prin tragere la sorti in totu anulu in lun'a Septembrie. Se gasescu de vendiare in cursulu dilei la cass'a institutului in Sibiuu; la „Banc'a comerciala pestana ungara“ in Budapesta, la dlu bancariu P. J. Kabdebo in Sibiuu si la dlu Joana Dusoiu comerciantu in Brasiovu. (79) 1—4

Sibiuu, 20 Martiu 1882.

Directiunea Institutului „Albin'a“.

Editoru si redactoru responsabile: G. Baritiu.

Tipariulu lui W. Kraft.